

**Politechnika
Warszawska**

**Specyfikowanie wymagań
jakościowych**

dr hab. Michał Śmiałek, prof. uczelni

 **Wydział
Elektryczny**
POLITECHNIKA WARSZAWSKA

1DI1615: Inżynieria wymagań oprogramowania

1

Treść wykładu

- Sposób opisu wymagań jakościowych
- Rodzaje wymagań jakościowych
- Metryki wymagań jakościowych
- Ograniczenia techniczne i środowiskowe
- Wpływ wymagań jakościowych

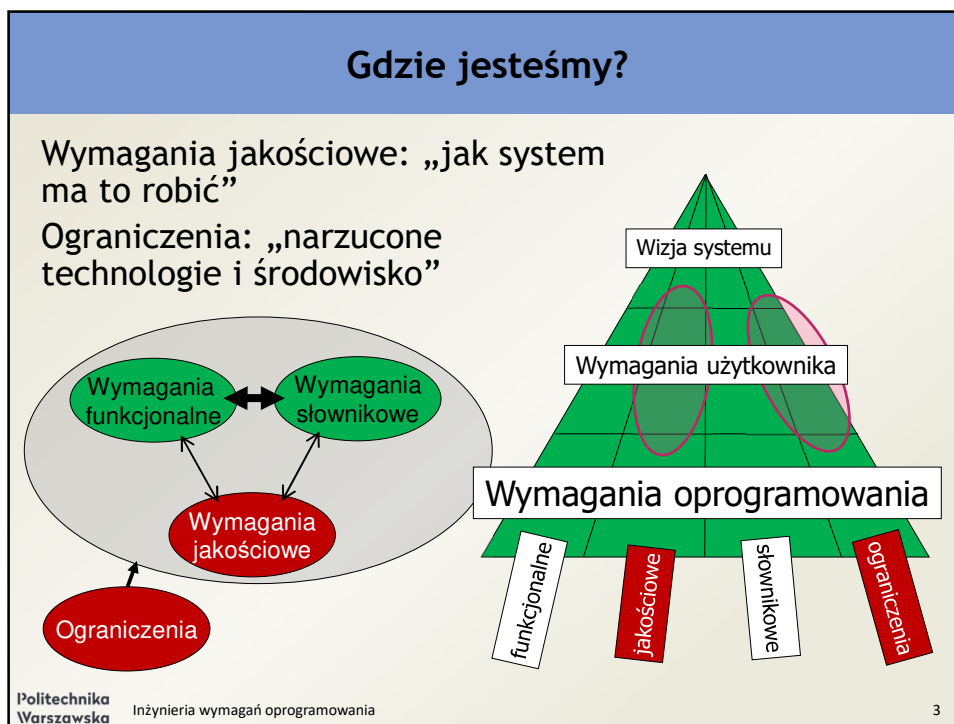

**Politechnika
Warszawska** Inżynieria wymagań oprogramowania

2

3

4

Formułowanie wymagań jakościowych

- Proponowany sposób zapisu wymagań jakościowych
 - stosowanie prostych zdań zawierających orzeczenia modalne oparte o czasowniki takie jak „musieć”, „być”, „zawierać” oraz dopełnienia precyzyjnie zdefiniowane w słowniku
- Można stosować na wszystkich poziomach piramidy wymagań (wizja, wymagania użytkownika, wymagania oprogramowania)
- Przykłady:
 - System będzie przechowywał dane klientów w formie zaszyfrowanej
 - System musi pokazywać wartości wagowe z dokładnością do 1 mg
 - System powinien wyświetlać mapę terenu przeciętnie w 2 sekundy
- Przykłady (strona bierna):
 - Minimalny czas dostępności systemu w ciągu doby będzie wynosił 23 godziny
 - Formularze będą umożliwiały szybkie wprowadzanie danych adresowych
 - Użytkownicy będą w stanie szybko nauczyć się sprawnego wprowadzania transakcji

Kompletny opis wymagania jakościowego

- Nazwa wymagania w postaci jednego zdania,
- Standardowe atrybuty wymagania,
- Rodzaj wymagania zgodnie z wybraną metodą klasyfikacji wymagań,
- Opis - dokładniejsze informacje o właściwości obejmowanej danym wymaganiem jakościowym,
- Metryka wymagania:
 - przedstawienie sposobu pomiaru,
 - możliwe wyniki pomiaru
 - akceptowalne wartości pomiaru.

Fiszka wymagania jakościowego

- Opis wymagania w narzędziu CASE
- Opis wymagania w dokumencie

ID: identyfikator	Nazwa: Zdanie typu „System powinien ...”		
Wersja: numer	Waga klienta: wartość wagi	Waga wykonawcy: wartość wagi	
STATUS	Trudność: liczba	Wydanie: numer	Odpowiedzialny: osoba
Rodzaj: identyfikacja rodzaju wymagania zgodnie z wybraną klasyfikacją			
Opis: akapit opisujący dokładniej właściwości jakościowe systemu			
Sposób pomiaru: opis zawierający krótkie przedstawienie procedury pomiarowej			
Możliwy wynik pomiaru: definicja jednostek i możliwego zakresu uzyskanych wyników			
Oczekiwane wartości: zakres wartości pomiaru, który oznacza akceptację wymagania			

Przykłady opisu wymagań jakościowych (1)

ID: JU012	Nazwa: System powinien umożliwiać szybkie dodawanie samochodów		
Wersja: 1.0	Waga klienta: ważne	Waga wykonawcy: średnie	
STATUS	Trudność: 2	Wydanie: 0.21	Odpowiedzialny: Magda
Rodzaj: użyteczność – operacyjność			
Opis: Średni czas dodania do systemu nowego samochodu nie powinien przekroczyć 2 minut, a maksymalnie może być dwa razy wyższy. Dotyczy przypadku użycia PU076 .			
Sposób pomiaru: Mierzmy czas, jaki zajmie magazynierowi dodanie nowego samochodu, czyli przejście przez główny scenariusz PU076. Pomiaru dokonujemy na próbie 10 osób po 30 minutach przeszkolenia. Każda osoba dodaje po 10 samochodów.			
Możliwy wynik pomiaru: Czas mierzymy z dokładnością do 5 sekund w zakresie od 5 sekund do 10 minut (powyżej 10 minut uznaje się, że magazynier nie był w stanie dodać samochodu).			
Oczekiwane wartości: Średni czas dla całej grupy wynosi mniej niż 2 minuty. Najgorszy czas wynosi poniżej 4 minut.			

Przykłady opisu wymagań jakościowych (2)

ID: JE021	Nazwa: System musi szybko wyświetlać ekran podsumowania czynności magazynowych		
Wersja: 1.1	Waga klienta: kluczowe	Waga wykonawcy: średnie	
STATUS	Trudność: 7	Wydanie: 0.21	Odpowiedzialny: Stefan
Rodzaj: efektywność wydajnościowa – czas			
Opis: Czas, w którym system wyświetla ekran podsumowania czynności magazynowych musi wynosić średnio poniżej 2 sek. Magazynier nie powinien czekać dłużej niż 5 sekund przy najgorszym obciążeniu systemu. Dotyczy przypadku użycia PU081, krok 5 .			
Sposób pomiaru: Mierzmy czas od momentu wybrania opcji wyświetlania ekranu podsumowania (krok 4) do momentu pełnego wyświetlenia ekranu (krok 5). Pomiaru dokonujemy przy różnych poziomach obciążenia systemu zgodnie z zasadą OB011. Wyniki mierzymy dla 100 prób na każdy poziom obciążenia.			
Możliwy wynik pomiaru: Czas mierzymy z dokładnością do 0,1 sekund w zakresie od 0,1 sekund do 1 minuty (powyżej 1 minuty uznaje się, że system nie wyświetlił prawidłowo ekranu).			
Oczekiwane wartości: Średni czas dla wszystkich poziomów obciążenia wynosi mniej niż 2 sekundy. Najgorszy czas dla poziomu obciążenia 5 wynosi mniej niż 5 sekund.			

Przykłady opisu wymagań jakościowych (3)

ID: JK023	Nazwa: System musi umożliwiać współpracę z systemem CEPIK		
Wersja: 1.0	Waga klienta: kluczowe	Waga wykonawcy: trudne	
STATUS	Trudność: 21	Wydanie: 0.21	Odpowiedzialny: Stefan
Rodzaj: kompatybilność – interoperacyjność			
Opis: System będzie umożliwiał wymianę danych o sprowadzanych i sprzedawanych samochodach z systemem CEPIK. Wymiana odbywać się będzie poprzez API dostarczane przez system CEPIK. Dotyczy wszystkich przypadków użycia w relacji z aktorem System CEPIK .			
Sposób pomiaru: W trakcie testów akceptacyjnych (TA056 do TA071) sprawdzamy działanie systemu pod kątem współpracy z API systemu CEPIK. Sprawdzamy prawidłowość przesyłu danych o pojazdach oraz rejestracjach pojazdów. Przesył danych sprawdzamy dla różnych prędkości łącza oraz dla różnych poziomów obciążenia.			
Możliwy wynik pomiaru: Liczba prawidłowo przesłanych rekordów w stosunku do wszystkich prób, w rozbiu na prędkości łącza oraz poziomy obciążenia (0-100%).			
Oczekiwane wartości: Dla prędkości łącza powyżej 1Mb/s oraz poziomu obciążenia poniżej 3, poziom przesyłu wynosi 100%. Dla niższych prędkości oraz od 3 poziomu w górę, poziom przesyłu wynosi co najmniej 98%. W przypadku przesyłów nieprawidłowych, błąd jest zarejestrowany we wszystkich przypadkach.			

11

Standardy klasyfikacji wymagań jakościowych

- **FURPS:** Functionality, Usability, Reliability, Performance, Supportability
- **ISO/IEC 9126-1:2001** Software engineering – Product quality
- **ISO/IEC 25010:2011** Systems and software engineering – Systems and software Quality Requirements and Evaluation (SQuaRE) – System and software quality models

12

Rodzaje wymagań jakościowych (ISO 9126)

Standard ISO/IEC 9126-1:2001 wyróżnia 6 rodzajów wymagań jakościowych

- **Funkcjonalność** (ang. Functionality)
– UWAGA: nie mylić z wymaganiami funkcjonalnymi!
- **Niezawodność** (ang. Reliability)
- **Użyteczność** (ang. Usability)
- **Wydajność** (ang. Efficiency)
- **Łatwość utrzymania** (ang. Maintainability)
- **Przeność** (ang. Portability)

Rodzaje wymagań jakościowych (ISO 25010)

Nowszy standard ISO/IEC 25010:2011 wyróżnia 8 rodzajów wymagań jakościowych

- **Przydatność funkcjonalna** (ang. Functional suitability)
- **Efektywność wydajnościowa** (ang. Performance efficiency)
- **Kompatybilność** (ang. Compatibility)
- **Użyteczność** (ang. Usability)
- **Niezawodność** (ang. Reliability)
- **Bezpieczeństwo** (ang. Security)
- **Łatwość utrzymania** (ang. Maintainability)
- **Przeność** (ang. Portability)

Rodzaj wymagań: Przydatność funkcjonalna

Czy system, używany w określonych warunkach, zapewnia funkcje, które spełniają wyrażone lub domniemane potrzeby.

- **Kompletność funkcjonalna** (ang. functional completeness) – stopień, w jakim zbiór funkcji pokrywa wszystkie wyspecyfikowane zadania oraz cele użytkowników
- **Poprawność funkcjonalna** (ang. functional correctness) – stopień, w jakim system zapewnia prawidłowe rezultaty z wymaganym poziomem dokładności
- **Adekwatność funkcjonalna** (ang. functional appropriateness) – stopień, w jakim funkcje ułatwiają wykonanie zadań i osiągnięcie celów

Przykłady: Przydatność funkcjonalna

- **Kompletność funkcjonalna**
 - System będzie walidowany poprzez pokrycie funkcjonalności testami w stopniu zgodnym z metodyką XYZ
 - System będzie zapewniał wystarczającą operacyjność przy zrealizowaniu wszystkich funkcji o najwyższym priorytecie i XY% funkcji o średnim priorytecie
- **Poprawność funkcjonalna**
 - System musi zapewniać najwyższą poprawność reakcji na zdarzenia krytyczne poprzez zwielokrotnienie odpowiednich podsystemów decyzyjnych
 - System musi zapewniać dokładność pomiarów czasu na poziomie 0,001 sek
- **Adekwatność funkcjonalna**
 - System musi zapewniać funkcjonalność wystarczającą do prawidłowej obsługi wydawania towarów z magazynu

Rodzaj wymagań: Efektywność wydajnościowa

Zbiór atrybutów opisujących powiązania między poziomem wydajności oprogramowania, a wykorzystywanymi zasobami (konfiguracji sprzętu i oprogramowania oraz materiałów eksploatacyjnych) przy spełnieniu określonych warunków

- **Czas** (ang. time behaviour) – stopień, w jakim czasy odpowiedzi (przetwarzania danych) i wskaźniki przepustowości systemu podczas wykonywania jego funkcji spełniają wymagania
- **Zużycie zasobów** (ang. resource utilization) – stopień, w jakim ilości różnych typów zasobów (technologicznych) używanych przez system podczas wykonywania jego funkcji, spełniają wymagania
- **Pojemność** (ang. capacity) – stopień, w jakim maksymalne limity parametrów systemu (liczba przechowywanych elementów, liczba jednoczesnych użytkowników, rozmiar przestrzeni danych itp.) spełniają wymagania

Przykłady: Efektywność wydajnościowa

- **Czas**
 - System powinien minimalizować czas otwierania bramek wejściowo/wyjściowych aby utrzymać płynny ruch osób
 - System musi zapewnić przepustowość na poziomie 500 transferów pełnowymiarowych zdjęć medycznych na minutę
- **Zużycie zasobów**
 - System będzie obciążał zasoby obliczeniowe maszyn wykonawczych w maksymalnie 50%
- **Pojemność**
 - System będzie zapewniał przechowywanie co najmniej 5 mln rekordów transakcji finansowych z możliwością rozszerzenia do 10 mln po 5 latach

Rodzaj wymagań: Kompatybilność

Zdolność do wymiany informacji z innymi produktami, systemami lub komponentami i/lub wykonywania zadanych funkcji współdzieląc ten sam sprzęt lub środowisko software'owe

- **Współistnienie** (ang. co-existence) - stopień, w jakim system może efektywnie wykonywać swoje funkcje podczas dzielenia wspólnego środowiska i zasobów z innymi systemami, bez negatywnego wpływu na działanie
- **Interoperacyjność** (ang. interoperability) - stopień, w jakim dwa lub więcej systemów mogą wymieniać i używać wymieniane informacje

Przykłady: Kompatybilność

- **Współistnienie**
 - System musi zachowywać zadane poziomy wydajności w sytuacji, gdy w tym samym środowisku wykonawczym jest uruchomiony w trybie ciągłym system analizatora ruchu
- **Interoperacyjność**
 - System powinien mieć możliwość odczytywania danych o stanie magazynu z systemem magazynowym
 - System powinien udostępniać interfejs programisty, umożliwiający odczyt oraz zmianę parametrów analizatora ruchu przez zewnętrzne aplikacje mobilne

Rodzaj wymagań: Użyteczność

- **Rozpoznawalność odpowiedności** (ang. appropriateness recognizability) - możliwość rozpoznania przez użytkowników czy produkt jest odpowiedni dla ich potrzeb; np. rozpoznanie na podstawie pierwszego wrażenia z użycia, dostarczonej dokumentacji, demonstracji, strony internetowej
- **Łatwość nauczania** (ang. learnability) - miara wysiłku, jaki musi włożyć użytkownik do nauczania się nieznanych lub nowych funkcji aplikacji w celu osiągnięcia niezbędnej efektywności działania i/lub satysfakcji
- **Operacyjność** (ang. operability) - nakład pracy użytkownika niezbędny do obsługi i kontroli funkcji realizowanych przez oprogramowanie
- **Zabezpieczenie przed błędami użytkownika** (ang. user error protection)
- **Estetyka interfejsu użytkownika** (ang. user interface aesthetics)
- **Przystępność** (ang. accessibility) - stopień dostosowania systemu do potrzeb użytkowników ze specjalnymi potrzebami (np. osoby niepełnosprawne)

Przykłady: Użyteczność

- **Rozpoznawalność odpowiedności**
 - System będzie zapewniał możliwość zautomatyzowanego przejścia przez proces konfiguracji funkcji analizy w celu szybkiego rozpoczęcia działania podsystemu analizatora
- **Łatwość nauczania**
 - System musi zapewniać możliwość osiągnięcia odpowiedniej wydajności rejestracji zdarzeń magazynowych po trzygodzinnym przeszkoleniu
- **Operacyjność**
 - System musi zapewniać dostęp do funkcji analizatora skupień bezpośrednio z panelu głównego aplikacji użytkownika
 - System musi umożliwiać rejestrację nowego towaru przez wyszkolonego pracownika w czasie krótszym o 20% niż dla starego systemu
- **Zabezpieczenie przed błędami użytkownika**
 - System musi zapobiegać wprowadzeniu przez użytkownika parametrów analizatora skupień spoza prawidłowego zakresu
- **Estetyka interfejsu użytkownika**
 - System musi zapewniać zgodność kolorystyki interfejsu użytkownika z księgą identyfikacji wizualnej firmy
- **Przystępność**
 - System musi umożliwiać dostosowanie rozmiaru czcionek do użytkowników o stopniu ubytku wzroku XYZ

Rodzaj wymagań: Niezawodność

Zdolność do zapewnienia określonego poziomu wydajności, przy spełnieniu określonych warunków oraz w zadanym przedziale czasu

- **Dojrzałość** (ang. maturity) - poziom zapewnienie niezawodnego działania (brak defektów) systemu w normalnych warunkach
- **Dostępność** (ang. availability) - poziom dostępności i operacyjności działania systemu, kiedy jego działanie jest wymagane
- **Odporność na błędy** (ang. fault tolerance) - zdolność do stabilnego funkcjonowania nawet w przypadku wystąpienia błędu lub niestabilnego działania sprzętu lub oprogramowania systemowego
- **Odtwarzalność** (ang. recoverability) - zdolność oprogramowania do przywrócenia stabilnego i wydajnego działania po awarii oraz przywrócenia stanu danych sprzed awarii

Przykłady: Niezawodność

- **Dojrzałość**
 - System powinien zapewniać wystąpienie co najwyżej jednego błędu klasy 1 w miesiącu
- **Dostępność**
 - System będzie dostępny w trybie 24/7 z możliwością okresowych przerw w działaniu - co najwyżej 4 godziny w miesiącu w godzinach nocnych
- **Odporność na błędy**
 - System będzie zapewniał prawidłowe działanie nawet w przypadku unieruchomienia połowy maszyn wykonawczych
- **Odtwarzalność**
 - System musi zapewniać średni czas między awariami na poziomie N23 (1 awaria klasy 1 a rok)
 - System musi zapewniać odtworzenie danych po awarii klasy 2 w czasie 1 godziny z okresem utraty danych mniejszym niż 2 minuty

Rodzaj wymagań: Bezpieczeństwo

Stopień zabezpieczenia danych przez system, który umożliwia do nich dostęp odpowiedni do rodzajów uprawnień użytkowników lub innych systemów

- **Poufność** (ang. confidentiality) - zapewnienie dostępu do danych tylko dla jednostek do tego autoryzowanych
- **Integralność** (ang. integrity) - uniemożliwienie nieautoryzowanej możliwości zmiany programów i danych
- **Niezaprzeczalność** (ang. non-repudiation) - zapewnienie możliwości dowiedzenia wykonania akcji, tak, aby nie można im było zaprzeczyć w przeszłości
- **Odpowiedzialność** (ang. accountability) - zapewnienie identyfikacji jednostki odpowiedzialnej za akcje
- **Autentyczność** (ang. authenticity) - zapewnienie identyfikacji tożsamości jednostki (osoby)

Przykłady: Bezpieczeństwo

- **Poufność**
 - System musi zabezpieczać dostęp do parametrów analizatora kwantowego tylko dla osób o poziomie autoryzacji 10 przy poziomie szyfrowania Alfa
- **Integralność**
 - System powinien uniemożliwiać zmianę kodu procedury sterującej strumieniem kwantowym przy pomocy algorytmów 5 generacji
- **Niezaprzeczalność**
 - System powinien rejestrować wszystkie akcje wykonywane przez analizator kwantowy wraz z informacją o operatorze
- **Odpowiedzialność**
 - System musi dodawać identyfikator użytkownika do każdej transakcji sprzedażowej
- **Autentyczność** (ang. authenticity) -
 - System powinien umożliwiać podpisywanie każdego dokumentu przy pomocy podpisu elektronicznego zgodnego ze standardem Beta Plus

Rodzaj wymagań: Łatwość utrzymania

Parametry opisujące nakład pracy niezbędny do wprowadzenia zmian przez osoby utrzymujące system w eksploatacji

- **Modularność** (ang. modularity) - poziom podziału na rozdzielne komponenty i ich wzajemnego wpływu
- **Reużywalność** (ang. reusability) - możliwość wykorzystania zasobu w więcej niż jednym systemie
- **Łatwość analizy** (ang. analysability) - nakład pracy konieczny do identyfikacji niedoskonałości, przyczyn defektów lub wskazania tych części oprogramowania, które powinny zostać poddane modyfikacji
- **Łatwość zmiany** (ang. modifiability) - nakład pracy konieczny do implementacji zmiany, usunięcia zidentyfikowanego błędu lub dostosowania aplikacji do nowego środowiska
- **Testowalność** (ang. testability) - nakład pracy potrzebny do weryfikacji poprawności działania aplikacji po wprowadzeniu do niej modyfikacji

Przykłady: Łatwość utrzymania

- **Modularność**
 - System będzie posiadał niezależny komponent analizatora plazmy, udostępniający funkcje analizy innym komponentom
- **Reużywalność**
 - Komponent analizatora plazmy będzie możliwy do zastosowania bez zmian w całej serii systemów Alfa Plus
- **Łatwość analizy**
 - Kod system będzie zawierał dokumentację zgodną ze standardem kodowania XYZ (UWAGA: standard XYZ zapewnia szybką identyfikację błędów)
- **Łatwość zmiany**
 - System będzie zaprojektowany zgodnie z metodyką ABC (UWAGA: metodyka ABC stosuje modelowanie wizualne, odpowiednie standardy komponentyzacji, standardy kodowania itd., co ułatwia dokonywanie zmian)
- **Testowalność**
 - System będzie implementował interfejs użytkownika umożliwiający zastosowanie narzędzia do automatyzacji testów XYZ

Rodzaj wymagań: Przenośność

Zbiór atrybutów opisujących zdolność oprogramowania do przenoszenia między różnymi środowiskami sprzętowymi, software'owymi lub operacyjnymi

- **Adaptowalność** (ang. adaptability) - możliwość dostosowania oprogramowania do różnych, wyspecyfikowanych środowisk, bez konieczności realizacji dodatkowych czynności lub środków poza tymi, które są obecne w samym oprogramowaniu
- **Łatwość instalowania** (ang. installability) - nakład pracy konieczny do instalacji oprogramowania w danym środowisku
- **Łatwość zamiany** (ang. replaceability) - zdolność oprogramowania, do zastąpienia innej, konkretnej aplikacji w jej środowisku

Przykłady: Przenośność

- **Adaptowalność**
 - System będzie automatycznie dostosowywał układ menu głównego do rozmiarów ekranu
- **Łatwość instalowania**
 - System będzie instalowany automatycznie za pośrednictwem systemu App Shop
- **Łatwość zamiany**
 - System będzie realizował wszystkie funkcje systemu w wersji 3.4

31

Jak sprawdzać spełnienie wymagań jakościowych?

- W metodykach iteracyjnych konieczna jest ciągła kontrola poziomu spełnienia wymagań jakościowych
- Spełnienie wymagań jakościowych jest często kluczowe dla właściwego zaspokojenia potrzeb i oczekiwań zamawiających oraz użytkowników
- Mierzenie spełnienia wymagań jakościowych wymaga podania metryki

?

POMIAR

Łatwość utrzymania
Przenośność Wydajność
Użyteczność Bezpieczeństwo
Nieawodność

32

Metryki dla wymagań jakościowych

- Co to jest pomiar?
 - proces, w którym atrybutom obiektów świata rzeczywistego są przypisywane odpowiednie symbole
 - proces przeprowadzony zgodnie z jednoznacznie zdefiniowanymi zasadami
- Pomiar wymagania jakościowego wymaga metryki
- Cechy metryki wymagania jakościowego:
 - sposób pomiaru (w tym: wymagana liczba wykonywanych pomiarów)
 - zbiór możliwych wartości pomiaru (wraz z jednostką dla wartości liczbowych)
 - oczekiwana (akceptowalna) wartość (w tym: charakterystyka błędów)

Procedury dla metryk

- Pomiary parametrów systemu (eksperyment)
 - Czas, przepustowość, zajętość pamięci itp.; pomiary pod symulowanym obciążeniem
- Audyty
 - audyt kodu/projektu, audyt bezpieczeństwa itp.; oczekiwany rezultat - pozytywny wynik, certyfikat, itp.
- Ankietyzacja
 - satysfakcja użytkowników, zrozumienie działania systemu itp.; oczekiwany rezultat - odpowiedni poziom satysfakcji itp.
- Sprawdziany
 - obserwacja użytkowników, testy sprawności używania systemu; oczekiwany rezultat - uzyskanie odpowiedniej sprawności używania systemu
- Symulacja zdarzeń
 - symulowane wywołanie błędów, wstrzykiwanie błędów do kodu; oczekiwany rezultat - uzyskanie odpowiedniej szybkości naprawy błędów

Przykład: audyt user experience (UX)

- **Zgodność ze standardami i regułami komunikacji człowiek-komputer** - spełnienie założeń interfejsów dla danej platformy, systemu, lub środowiska.
- **Intuicyjność** - odpowiednia ilość informacji prezentowanych jednocześnie użytkownikowi, właściwe rozplanowanie konkretnych widoków (wyglądu ekranów).
- **Spójność** - jednolity wygląd i zachowanie różnych części interfejsu, przemyślane przepływy między ekranami aplikacji, spójna (także z np. systemem operacyjnym, pod którego kontrolą pracuje aplikacja) terminologia, skróty klawiszowe, układ menu.
- **Elastyczność** - możliwość dostosowania aplikacji do sposobu pracy różnych osób
- **Wygoda** - łatwość dostępu do pewnych funkcji programu (powinna być tym wyższa, im częściej używana funkcja)
- **Poprawność** - zgodność oczekiwanego zachowania się programu pod wpływem inicjowania danych operacji w jego interfejsie.

Przykład: ankiety użyteczności

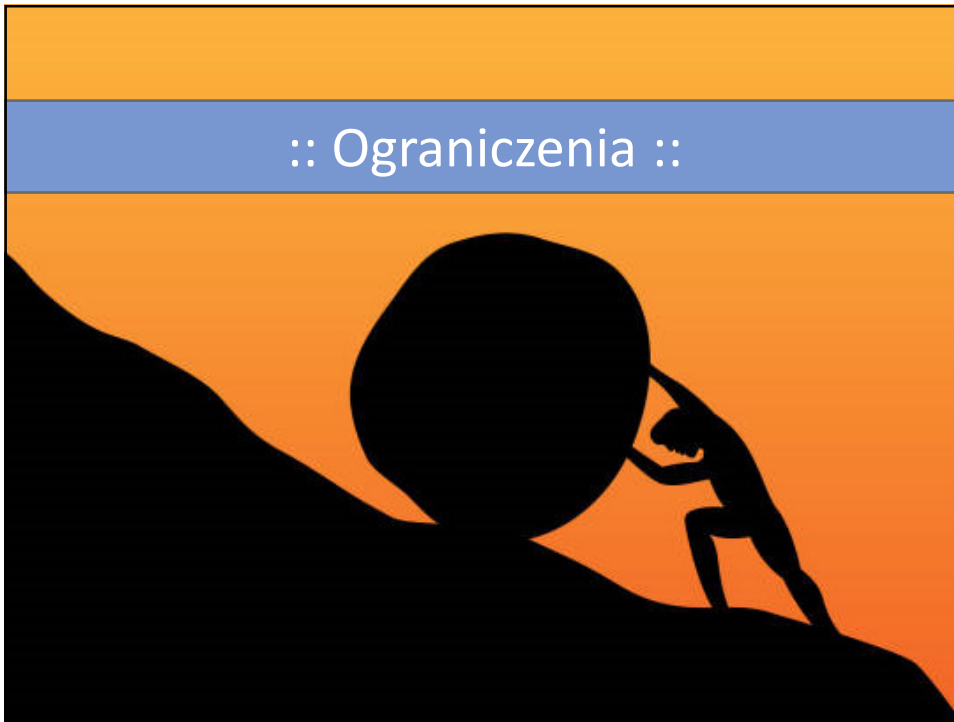
- **Miara wysiłku użytkownika** (ang. Customer Effort Score, CES) - pomiar poziomu wysiłku, jaki się pojawia w czasie interakcji użytkownika z systemem poprzez jego interfejs
- **Miara satysfakcji klienta** (ang. Customer Satisfaction Score, CSAT) - pomiar poziomu satysfakcji z użytkowania systemu poprzez odpowiedzi na pytania.
- **Miara chęci promowania** (ang. Net Promoter Score, NPS) - pomiar poziomu satysfakcji poprzez wskazanie jak bardzo użytkownik jest skłonny produkt polecić osobie trzeciej.
- Skale: 1-10, ikony poziomu zadowolenia, skala trudne - łatwe, skala bardzo zadowolony - bardzo niezadowolony

Przykład: sprawdziany użyteczności

- **Współczynnik powodzenia wykonania zadań** (ang. Task Success Rate) - określa w sposób procentowy poprawność wykonania zadań (np. wypełnienie formularza) przez użytkowników. Badanie problemów z użytecznością.
- **Czas przeznaczony na wykonanie zadania** (ang. Time spent on task) - określa czas, który użytkownicy przeciętnie muszą poświęcić na wykonanie określonych zadań. Łatwość interakcji z systemem.
- **Miara błędów użytkownika** (ang. User Errors) - pomiar liczby błędów różnego rodzaju, które popełnia użytkownik podczas uruchamiania danej funkcjonalności systemu. Identyfikacja miejsc problemowych.

37

:: Ograniczenia ::

38

Ograniczenia vs. wymagania jakościowe

- Niektórzy traktują ograniczenia jako rodzaj wymagań jakościowych, ale:
- Jak weryfikujemy spełnienie ograniczeń?
- Brak procedur weryfikacyjnych!
- Ograniczenia są narzuconymi cechami warsztatu deweloperskiego lub otoczenia systemu.
- Niezmienniki, rządzące procesem wytwarzania danego systemu oprogramowania.

Ograniczenia techniczne

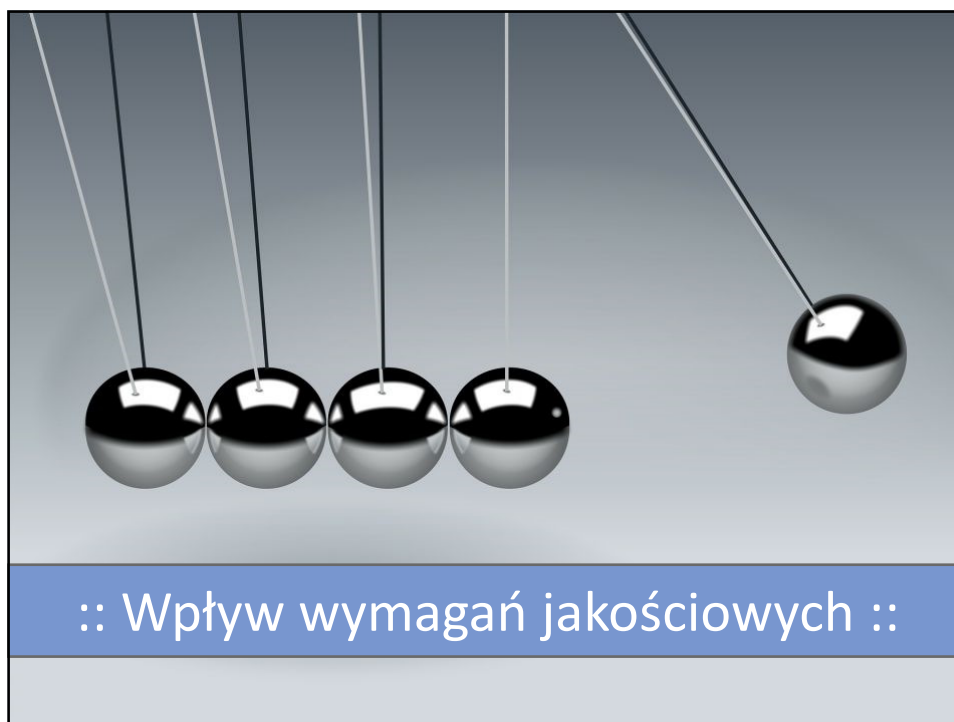
- Dotyczą technologii, jakie zespół deweloperski musi zastosować podczas budowy systemu
- Ograniczają stopień swobody w wyborze architektury, sprzętu czy narzędzi programistycznych.
- Często narzucane przez klienta z powodu posiadanych przez niego zasobów technicznych lub po prostu - aktualnie obowiązującej mody na dane rozwiązania techniczne.

Rodzaje ograniczeń technicznych

- **Ograniczenia dotyczące języków programowania.**
 - „Frontend systemu będzie napisany w języku TypeScript w technologii React z wykorzystaniem programowania obiektowego”
 - „Backend systemu będzie wykonany w języku Java i przy użyciu technologii Jakarta EE 10”
- **Ograniczenia dotyczące środowiska deweloperskiego**
 - „Zespół będzie stosował DevOps z wykorzystaniem GitLab-a”
 - „Testy będą automatyzowane przy pomocy narzędzia Selenium”
 - „Zespół będzie stosował środowisko programistyczne (IDE) JetBrains”
- **Ograniczenia dotyczące stosowanego sprzętu.**
 - „System będzie wykorzystywał istniejącą sieć rozległą TransNet”
 - „Backend systemu będzie zainstalowany na węźle B21 Centrum Obliczeniowego K-Banku, gdzie będzie mógł wykorzystywać 40% mocy obliczeniowej”
 - „Terminale będą wykorzystywać obecnie zainstalowane tablety T21A”
- **Ograniczenia dotyczące stosowanych komponentów programowych**
 - „System musi przechowywać dane w centralnej bazie OctaBase, w osobnej przestrzeni danych”
 - „System musi wykorzystywać posiadane licencje na SZBD - K-SQL v. 10.1”
 - „System musi stosować moduł kolejowania zadań obliczeniowych w oparciu o kolejkę BunnyMQ”

Ograniczenia środowiskowe

- **Ograniczenia dotyczące parametrów fizycznych środowiska**
 - „Terminale dla nurków będą podlegać ciśnieniu 5 atm”
 - „Stacje robocze będą pracować w temperaturze od 20 do 35 oC”
 - „Wydzielone komory operatorskie H20 będą miały maksymalny poziom zapylenia 100 µg/m³”
- **Ograniczenia dotyczące zachowań i możliwości użytkowników.**
 - „Użytkownicy systemu będą poruszać się na wózkach”
 - „Kierowcy nie będą mieli możliwości dotarcia do panelu pomocniczego”
 - „Klienci będą mieli tylko od 5 do 10 minut na podjęcie decyzji”
 - „Uczestnikami zabaw będą dzieci w wieku 3-5 lat”
 - „Operatorzy będą musieli używać rękawic roboczych RR12”.
- **Ograniczenia dotyczące infrastruktury nieinformatycznej**
 - „Centrum obliczeniowe będzie zasilane z podstacji 10kV”
 - „Dostępne systemy UPS mogą podtrzymywać zasilanie przez maksymalnie 5 godzin”
 - „Do serwerowni jest dostęp jedynie przez wejście N2 o szer. 50 cm”

43

44

Wymagania jakościowe a wym. funkcjonalne (1)

- Operacjonalizacja wymagań bezpieczeństwa (niezaprzeczalność)

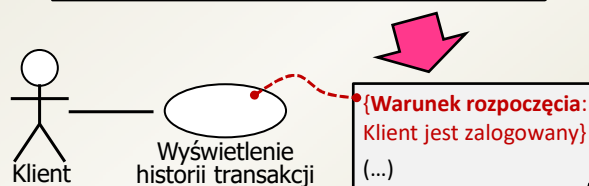
JB112: Każda operacja gotówkowa na koncie musi być potwierdzona wydrukiem papierowym.
(bezpieczeństwo – niezaprzeczalność)

Wymagania jakościowe a wym. funkcjonalne (2)

- Operacjonalizacja wymagań bezpieczeństwa (poufność)

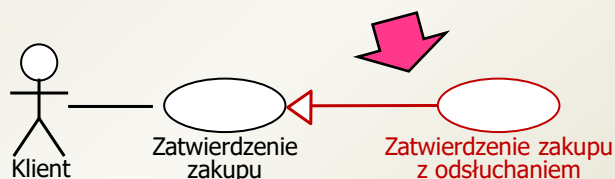
JB124: Dostęp do danych o koncie jest możliwy tylko dla zautoryzowanego właściciela konta.
(bezpieczeństwo – poufność)

Wymagania jakościowe a wym. funkcjonalne (3)

- Operacjonalizacja wymagań użyteczności (przystępność)

JU037: Dla wszystkich transakcji powinna istnieć możliwość odsłuchania parametrów przed zatwierdzeniem.
(użyteczność – przystępność)

47

Wymagania jakościowe a wym. funkcjonalne (4)

- Operacjonalizacja wymagań użyteczności (operacyjność)

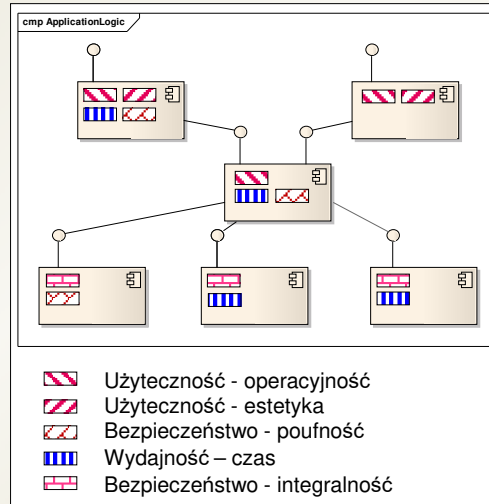
JU044: Aby dotrzeć do głównych formularzy z menu głównego powinny wystarczyć maksymalnie dwa kliknięcia.
(użyteczność – operacyjność)

48

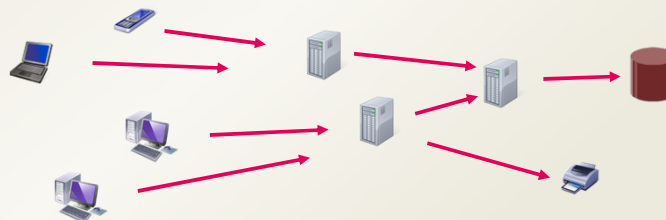
Wymagania jakościowe a zagadnienia przekrojowe

- Większość wymagań jakościowych „przecina” realizacje wymagań funkcjonalnych
- Jedno wymaganie jakościowe realizowane w wielu komponentach systemu

Wymagania jakościowe a koszt systemu (1)

- Wybór odpowiednich technologii pozwalających na spełnienie określonych wymagań jakościowych - np. wybranie komercyjnej bazy danych w celu zapewnienia odpowiedniej wydajności lub skalowalności rozwiązania
- Wybór odpowiedniej infrastruktury sprzętowej na której system zostanie wdrożony - np. w celu zapewnienia odpowiedniej niezawodności, wydajności, bezpieczeństwa.

Wymagania jakościowe na koszt systemu (2)

- Trudność/koszt weryfikacji wymagań jakościowych
- Dostarczenie systemu spełniającego zdefiniowane wymagania jakościowe, wymaga zainwestowania dodatkowych zasobów na zdefiniowanie obiektywnych metryk dla poszczególnych wymagań oraz przetestowanie, czy system spełnia te metryki.

